

จากวัฒนธรรมกราฟฟิตีสู่งานสตรีทอาร์ตในประเทศไทย*

From Graffiti Culture to Street Art in Thailand

แมนฤทธิ์ เต็งยะ (Manrit Tengya)**

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมกราฟฟิตี(Graffiti)ทั้งในด้านรูปแบบลักษณะเฉพาะและบริบททางสังคมที่ส่งอิทธิพลเข้าสู่งานสตรีทอาร์ต (Street Art) ในประเทศไทย โดยทำการศึกษาเพื่อหาข้อสังเกตระหว่างวัฒนธรรมจากต่างประเทศและวัฒนธรรมกราฟฟิตีในประเทศไทยที่ส่งผลต่องานสตรีทอาร์ต

ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร หนังสือต่างประเทศ ประกอบกับการสัมภาษณ์ศิลปินกราฟฟิตีและศิลปินสตรีทอาร์ตที่มีชื่อเสียงในประเทศไทย และนำข้อมูลที่ได้จากทั้งสองแหล่งมาวิเคราะห์ประกอบกับการตั้งข้อสังเกตของผู้วิจัย และจึงนำข้อมูลทั้งหมดมารวบรวมและสรุปแนวความคิด

จากการศึกษาทำให้เห็นถึงการรับอิทธิพลกราฟฟิตีในต่างประเทศเข้าสู่รูปแบบของสตรีทอาร์ตในเมืองไทยที่แตกต่าง สตรีทอาร์ตในต่างประเทศเกิดจากการหลอมหลอมของวัฒนธรรมของฮิปฮอป (Hip-Hop culture) มาอย่างยาวนาน กราฟฟิตีเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมฮิปฮอป เรื่องราวที่ทำทลายกฎหมาย การขีดเขียนตามที่สาธารณะเพื่อตอบโต้สังคมของชาวผิวสีในอเมริกา กราฟฟิตีคือวัฒนธรรมที่เป็นทั้งงานศิลปะและเป็นขบถในเวลาเดียวกัน กราฟฟิตีในประเทศไทยถูกรับเอาวัฒนธรรมการทำงานที่ทำทลายกฎหมายและรูปแบบมาใช้ แต่เมื่อพัฒนาเข้าสู่สตรีทอาร์ตได้ลดความรุนแรงลงไป โดยหยิบยืมรูปแบบการทำงานในที่สาธารณะมาใช้เพียงเท่านั้น ศิลปินมุ่งไปที่การทำงานเพื่อศิลปะมากกว่าวิธีการทำงานนอกกฎหมาย

สตรีทอาร์ตในประเทศไทยมีลักษณะเฉพาะตัว ศิลปินที่ทำสตรีทอาร์ตโดยส่วนใหญ่ก้าวข้ามมาจากการทำงานในหลายแขนง ไม่ว่าจะเป็นกราฟฟิตีไฮไลน์ จิตรกรรม หรือการพัฒนาแบบต่อมาจากศิลปินกราฟฟิตี ศิลปินบางคนทำงานสตรีทอาร์ตโดยเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานเท่านั้น มีศิลปินเพียงไม่กี่คนที่ดำเนินแนวทางเป็นศิลปินสตรีทอาร์ตอย่างเต็มตัว งานสตรีทอาร์ตไทยจึงมีความหลากหลายทางด้านรูปแบบ จุดยืนของศิลปินและการจำกัดความ รูปแบบของสตรีทอาร์ตไทยจึงเป็นรูปแบบที่มีความน่าสนใจ และเปิดกว้างสำหรับศิลปินที่

* จากเนื้อหาส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2558 เรื่อง พัฒนาการทางรูปแบบของสตรีทอาร์ตในประเทศไทย

(Development of Street Art Form in Thailand) โดยมี อ.ดร. ปรมพร ศิริกุลชยานนท์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา.
(Thesis advisor : Dr. Paramaporn Sirikulchayanont)

** แมนฤทธิ์ เต็งยะ (Manrit Tengya) นักศึกษาปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

(Studying Master of Fine Art (Art Theory), Graduate School, Silpakorn University),
manrittengya@hotmail.com

สนใจจะเข้ามาทำงานในลักษณะนี้ อีกทั้งยังได้มุมมองที่หลากหลายและผลงานที่ตกผลึกจากศิลปินที่ทำงานมาอย่างยาวนานในสาขาต่างๆ

คำสำคัญ : สตรีทอาร์ต/กราฟฟิตี

Abstract

This study had a purpose to investigate the Graffiti Culture in terms of forms, characteristics, and social context that influenced and led into Street Art in Thailand. The study was conducted on an investigation the influences between foreign Graffiti Culture and Thai Graffiti which influenced Street Art in Thailand.

Data were collected from related documents, foreign books, and interviews with famous Thai Graffiti artists and Street artists. Then brought the collected data to an analysis with the notices of the researcher himself. Analyzed data were collected, and concluded into ideas.

According to the investigation, it revealed the different ways to come the influential foreign Graffiti Culture to Thai Street Art. Foreign Street Art had been forged by Hip-Hop culture for a long time. Graffiti was a part of Hip-Hop culture. It was the story of to challenge against law, to write and paint on the public properties and places in order to oppose the society by African-American people in the United State. Graffiti was art and rebellion at once. Graffiti in Thailand brought forms and ideas of challenging against law into usage. However, its violation was decreased into only the form of working in public. The artists focused on working for art sake than the unlawful ways.

Thai Street Art has its own identity. Most Street Art artists had either crossed over from the various artwork kinds, such as graphic designing, painting or develop their specialties from Graffiti Art. Some artists worked on Street Art works as only a part of their whole work. There were only a few artists who fully worked on Street Art. Therefore, Thai Street Art works had the variety of forms, artists' standpoints, and definitions. As these reasons, Thai Street Art became very interesting, and widely opened for artists who were interested in. Moreover, they would see various crystalized visions and works from many artists who had worked in this kind of art for a long time.

Keyword : Street Art, Graffiti

วัฒนธรรมกราฟฟิตีในโลกตะวันตก

ศัพท์คำว่า กราฟฟิตี หมายถึงภาพวาดที่เกิดจากการขีดเขียนหรือการขีดขีดไปบนผนัง เป็นศัพท์ที่มาจากภาษากรีก คือคำว่า Graphein ที่แปลว่า "การเขียน" และคำว่ากราฟฟิตีโดยตัวของมันเองเป็นคำพหูพจน์ของคำว่า "Graffito" ในภาษาอิตาลี¹ ความเป็นมาในช่วงก่อนประวัติศาสตร์ มนุษย์ถ้าได้รู้จักวิธีการขีดเขียนลงบนผนังถ้า มันเป็นการสะท้อนถึงความต้องการของมนุษย์ในการสื่อสารและพิธีกรรม สำหรับกราฟฟิตีเป็นตัวแทนในการแสดงออกเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ในการติดต่อสื่อสารอีกรูปแบบหนึ่ง

กราฟฟิตีถือเป็นวัฒนธรรมนอกกระแสที่เปรียบได้กับสัญลักษณ์ของความเป็นขบถ รวบรวมว่ามันก่อให้เกิดความรู้สึกขบขาน เป็นสุข เมื่อยามที่ศิลปินกราฟฟิตีได้ท้าทายต่ออำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐที่พยายามกีดกัน กำจัดกราฟฟิตีให้หมดไป²

ความเป็นมาของกราฟฟิตีเดิมที่เกิดขึ้นในช่วงปลายของทศวรรษ 1960 เมื่อจูลิโอสองศูนย์สี่ (Julio 204) เริ่มเขียนลายเซ็นแท็ก (Tag)³ ของเขาไปทั่วมหานครนิวยอร์ก ในแถบรัฐวอชิงตันซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแมนฮัตตัน (Manhattan) เขาเริ่มกระจายงานออกไปในแถบที่เขาอาศัยอยู่ หลังจากนั้นไม่นาน ในช่วงหน้าร้อนในปี 1969 เด็กหนุ่มชาวกรีกที่มาจากเกาะแมนฮัตตันที่ใช้ชื่อแฝงว่า ทากิหนึ่งแปดสาม (Taki 183) ก็มีลายเซ็นของเขาอยู่ทั่วเมืองในละแวกแมนฮัตตันเช่นกัน โดยชื่อ Taki เป็นตัวแทนของชื่อของเขา และตัวเลข 183 นั้นหมายถึงถนนที่เขาอาศัยอยู่ ทากิได้รับแรงบัลดาลใจจากจูลิโอเอง เขาสนใจที่จะสร้างสรรค์งานในสถานีรถไฟใต้ดินในนิวยอร์ก โดยพวกเขาได้เซ็นชื่อแท็กของตัวเองลงไปตามรถไฟใต้ดินแถบแมนฮัตตัน ชื่อที่ปรากฏพร้อมกับตัวเลขเหล่านั้นสร้างความน่าสนใจให้กับประชาชนที่พบเห็นเป็นอย่างมาก ในเดือนกรกฎาคม ปี 1971 หนังสือพิมพ์ชื่อดังของนิวยอร์กได้ลงข่าวเกี่ยวกับงานของทากิซึ่งนับว่าเป็นการเคลื่อนไหวที่สำคัญจุดหนึ่งของกราฟฟิตี⁴ เขาทั้งสองถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาผลงานจนมีชื่อเรียกว่า นิวยอร์กสไตล์ (New York Style) ซึ่งมีชื่อเสียงมากในเวลาต่อมา ทากิถือเป็นศิลปินคนแรกที่ได้รับการยอมรับและถือเป็นการสร้างวัฒนธรรมย่อยขึ้นมาใหม่ ตัวเลขในชื่อแท็กของเขากลายเป็นวิธีการเขียนชื่อของศิลปินกราฟฟิตีและพัฒนาขึ้นมาเป็นรูปแบบการเขียนแท็ก ซึ่งต่อมาเรียกว่าการบอมบ์มิง (Bombing)⁵ รถไฟใต้ดินถือเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดในการกระจายชื่อของศิลปินให้เป็นที่รู้จัก

¹ Nicholas Ganz , **Graffiti word street art from five continents**, (Singapore : C.S. Graphic , 2004), 4.

² Roger Gastman, Darin Rowland, Ian Sattler, **Freight Train Graffiti**, (Harry N. Abrams Inc, 2006), 8.

³ แท็ก (Tag) ใช้แทนการเรียกชื่อนามปากกาของศิลปิน และอีกนัยหนึ่งหมายถึงรูปแบบการเขียนเฉพาะชื่อด้วยความรวดเร็ว โดยใช้ปากกาเคมี หรือ สีสเปรย์

⁴ Eric Felisbret, **Graffiti New York** (New York : Abrams, 2008), 10.

⁵ บอมบ์มิง คือลักษณะการทำงานที่ออกไปในทางทำลาย โดยศิลปินจะพ่นหรือเขียนแท็กต่างๆ ตามที่สาธารณะที่พวกเขาต้องการ โดยอยู่บนพื้นฐานของการลักลอบทำ

กราฟฟิตีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมฮิปฮอป ซึ่งประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ บีบอย เอ็มซี ดีเจ กราฟฟิตี (B-Boy, Mc, Dj, Graffiti)⁶ ซึ่งกระแสของดนตรีฮิปฮอปได้เกิดมาพร้อมกับดนตรีแจ๊ส (Jazz) และ บลูส์ (Blues) ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงตัวตนและการระบายสิ่งที่เก็บอยู่ในใจ ในช่วงเวลาที่มีการเหยียดสีผิวในอเมริกา กำลังรุนแรง กิจกรรมหลังจากที่เลิกงานของพวกเขาได้แก่การออกมาร้องรำทำเพลง

ปัจจุบันกราฟฟิตีมีการพัฒนาไปนอกจากการใช้สีสเปรย์ตามแบบดั้งเดิมไม่ว่าจะเป็นสแตนซิล (Stencil) สติกเกอร์ (Sticker) โปสเตอร์ (Poster) สีอะคริลิก (Acrylic) แอร์บรัช (AirBrushes) เข้ามาร่วม จุดที่ทำให้กราฟฟิตีเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายทั่วโลกคือการก่อตั้งเว็บไซต์ อาร์ตคริม (Art Crimes)⁷ ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลและเป็นที่พบปะของคนทำงานศิลปะประเภทนี้

ภาพที่ 1 SUBWAY CAR INTERIOR, 1985

ที่มา : <http://blog.stompandcrush.com/wp-content/uploads/2013/02/SCF5709.jpg>

ภาพที่ 2 New York Time, Friday, Jul 21 1971

⁶ Ric Blackshaw, Liz Farrelly, *The Street Art Book 60 Artist in their own words* (United States and Canada : Colindesign, 2008), 6.

⁷ Nicholas Ganz , *Graffiti word street art from five continents*, (Singapore : C.S. Graphic , 2004), 6.

ที่มา : <http://www.woostercollective.com/takitimes.jpg>

ภาพที่ 3 Disk, spray, 2015

ที่มา : http://www.graffiti.org/diskgoth/disk_gothenburg_6.jpg

สตรีทอาร์ต (Street Art)

สตรีทอาร์ต เป็นชื่อที่หมายรวมถึงศิลปะที่รายล้อมอยู่ในความเป็นชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมรอบตัว โดยได้รับการพัฒนามาจากกราฟฟิตีที่เริ่มทำงานโดยการพ่นท์รฟไฟในเมืองนิวยอร์ก ในปี 1970 ช่วงที่มีการเคลื่อนไหวและสังคมแบบใต้ดิน การเมือง การเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยช่วงเวลานี้เราเรียกว่า โพสต์กราฟฟิตี (Post-Graffiti)

การนำเสนอรูปแบบใหม่ที่แตกต่างจากแบบที่ผ่านมามีเกิดขึ้นระหว่างผนังกำแพงตลอดช่วงระยะเวลา 30 ปี ที่ผ่านมามี เราสามารถเรียกช่วงระยะเวลานี้ได้ว่า เรเนซอง (Renaissance) ศิลปินจำนวนมากพยายามที่จะนำเสนอผลงานของตัวเองตามท้องถนน กำแพง หรือทุกๆ ที่พวกเขาสามารถจะทำได้ เพื่อนำเสนอแนวคิดใหม่ๆ นำเสนอพลังแห่งการสร้างสรรค์ กำแพงเปรียบได้กับหอศิลป์ขนาดยักษ์ที่ผู้คนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้อย่างไม่ยากเย็น

พัฒนาการของสตรีทอาร์ตหรือโพสต์กราฟฟิตีได้ดำเนินไปพร้อมกับการคิดหาวิธีและเทคนิคใหม่ๆ ในการทำงานที่แตกต่างไปจากเดิม ไม่เพียงแต่ใช้สีสเปรย์แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังมีการผลิตผลงานการใช้ปากกาเคมีทำงานควบคู่กันไปด้วย และยังมีวัสดุต่างๆ ที่ใช้อีก ได้แก่ สเตนซิล สติกเกอร์ โปสเตอร์ สื่อะคริลิก และแอร์บรัสเข้ามาร่วม อีกทั้งยังรวมไปถึงภาพถ่ายต่างๆ เช่น โฟโต้คอปี้ (Photocopies) โมเสส (Mosaics) อีกด้วย⁸

⁸ Louis Bou, *Street Art, The Spray File*, (New York : Colin Design, 2005), 6 - 9.

ภาพที่ 4 Invader's, Pac-Man mosaics in Bilbao (BBO 24–27), near the Guggenheim Museum
ที่มา: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/9/92/Pacman_Guggenheim.jpg/500px-Pacman_Guggenheim.jpg

ศิลปินมากมายพยายามสร้างชื่อของตัวเองโดยการใช้แท็กแทนการใช้ชื่อจริงของตนเอง ทั้งนี้พวกเขาไม่ต้องการที่จะสร้างความชัดเจนในตัวผลงาน แต่ต้องการที่จะสร้างความคลุมเครือระหว่างศิลปินผู้สร้างและผลงาน ไม่ต้องการที่จะนำเสนอตัวตนอย่างเปิดเผยดังเช่นในรูปแบบศิลปะที่ผ่านๆ มาที่ศิลปินจะนิยมสร้างผลงานและเขียนชื่อตัวเองกำกับไว้ด้วยชื่อนามปากกาของพวกเขา ปัจจุบันเมืองใหญ่ๆ ในหลายที่ทั่วโลกเปรียบได้กับงานแสดงนิทรรศการศิลปะขนาดใหญ่ ทำให้ผู้คนที่ไม่เคยจะก้าวเท้าเข้าไปในหอศิลป์ ได้สัมผัสกับงานศิลปะโดยที่พวกเขาไม่รู้ตัว ด้วยงานนิทรรศการกลางแจ้งในลักษณะนี้⁹

สตรีทอาร์ตไม่ได้เป็นเพียงแค่งานบนกำแพงเท่านั้น ยังรวมไปถึงการทำงานศิลปะทุกประเภทที่ถูกติดตั้งบนท้องถนน ไม่ว่าจะเป็นการติดตั้งงานประติมากรรม จิตรกรรม ภาพพิมพ์ และไฟโต้ตอบได้ มีความหลากหลายทางด้านแนวคิด รูปแบบ และเทคนิค กราฟฟิตีโดยส่วนใหญ่จะเป็นเพียงแค่การพ่นหรือเขียนแท็กบนกำแพงตามท้องถนนเพียงอย่างเดียว การก้าวเข้ามาของศิลปินหลายแขนงที่เข้ามาสู่สตรีทอาร์ต ทำให้สตรีทอาร์ตสามารถพัฒนาไปได้เร็วในช่วงเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมา และมีรูปแบบที่หลากหลายสามารถเข้าถึงผู้ชมได้อย่างง่ายดาย

ภาพที่ 5 Alien Campsite Yarnbomb Installation by Stephen Duneier (Feb 2015)

⁹ เรื่องเดียวกัน 8 - 9.

ที่มา: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e9/Alien_Campsite_yarnbomb_installation_by_Stephen_Duneier.jpg

ภาพที่ 6 Banksy art in Brick Lane, East End, 2004.

ที่มา : <https://en.wikipedia.org/wiki/File:Banksy-art.jpg>

ความแตกต่างระหว่างกราฟฟิตีและสตรีตอาร์ต

กราฟฟิตีและสตรีตอาร์ตหากมองเพียงผิวเผินๆ จะเห็นว่ามีคล้ายคลึงกันเป็นอย่างมาก ด้วยสีเส้นและองค์ประกอบบางอย่างที่อาจจะทำให้เราเหมารวมศิลปะ 2 ประเภทนี้เข้าด้วยกัน จากการศึกษาบข้อสังเกตบางประการ ทำให้เราสามารถที่จะแยกศิลปะ 2 ประเภทนี้ออกจากกันได้ ถึงแม้กราฟฟิตีและสตรีตอาร์ต มีการใช้พื้นที่สาธารณะในลักษณะเดียวกันก็ตาม โดยกำแพงถือเป็นพื้นที่หลักที่ศิลปินเลือกใช้

กราฟฟิตีและสตรีตอาร์ตสามารถสังเกตโดยการมองกลับไปในพื้นที่หลังของตัวศิลปิน โดยศิลปินกราฟฟิตีมักเกิดมาจากการชื่นชอบในวัฒนธรรมฮิพฮอป โดยกราฟฟิตีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมนี้ การพ่นชื่อแท็กของตนเอง หรือการนำเสนอชื่อตนเองให้เป็นที่พบเห็นของผู้คนที่ผ่านไปมา ไม่ต้องการเปิดเผยตัวตนที่แท้จริง กราฟฟิตียังคงอยู่ในรูปแบบของศิลปะที่มีความเป็นกบฏอยู่ในตัว แตกต่างกับสตรีตอาร์ตที่ค่อนข้างจะเปิดกว้างและมีศิลปินทั้งสองลักษณะไม่ว่าจะในแนวกบฏหรือศิลปินที่มุ่งเน้นแต่งานศิลปะอย่างเดียวเท่านั้น โดยศิลปินที่เข้ามาทำงานไม่จำเป็นจะต้องเกิดจากวัฒนธรรมฮิพฮอปเพียงอย่างเดียว แต่มีความเปิดกว้างจากหลายอิทธิพลและความชื่นชอบ สตรีตอาร์ตยังคงมีรูปแบบของความเป็นกบฏรวมอยู่ด้วยสำหรับศิลปินบางคน ด้วยเนื้อหาที่มีการสอดแทรกเข้าไปมากกว่าการพ่นตัวอักษรเป็นอย่างเดียว มีเรื่องราวและจุดมุ่งหมายที่ต้องการนำเสนอ เป็นจุดที่แสดงให้เห็นว่านี่คืองานในลักษณะของสตรีตอาร์ตมากกว่าที่จะเป็นกราฟฟิตีแม้จะเป็นการทำงานที่ไม่ได้ถูกอนุญาตก็ตาม

อุปกรณ์หลักของศิลปินกราฟฟิตีอย่างสีสเปรย์ ปัจจุบันได้ถูกศิลปินสตรีตอาร์ตหยิบยืมมาใช้อย่างแพร่หลาย ไม่เพียงแต่ในงานสตรีตอาร์ตเท่านั้น งานศิลปะแขนงอื่นๆ ก็ได้หยิบยืมสีสเปรย์ไปใช้กันเป็นจำนวนมากเช่นกัน ทำให้ไม่สามารถที่จะจำกัดว่าการใช้สีสเปรย์เป็นงานกราฟฟิตีทั้งหมด เราจะต้องพิจารณาองค์ประกอบโดยรวมเพื่อสังเกตว่างานเข้าข่ายในลักษณะใดมากกว่ากัน

แนวคิดในการนำเสนอผลงาน

หากกล่าวถึงงานกราฟฟิตีและสตรีทอาร์ตนั้น สามารถที่จะแยกความแตกต่างทางด้านความหมายในการทำงานออกมาได้ ถึงแม้ว่างานจะอยู่ในลักษณะบนที่สาธารณะแบบเดียวกันก็ตาม โดยสามารถแยกได้ดังนี้

กราฟฟิตี

1. เป็นงานในลักษณะใช้สีสเปรย์ 100%

งานลักษณะกราฟฟิตีได้แก่งานที่ใช้อุปกรณ์ในการทำงานด้วยสีสเปรย์ทั้งหมด โดยไม่มีเทคนิคอื่นผสม โดยจะเน้นไปที่ลักษณะของงานตัวอักษร (Font) เป็นหลัก โดยเน้นการประกาศชื่อตัวเองหรือการประกาศศักดิ์ตาของกลุ่มครู (Crew)¹⁰ เนื้อหาที่มุ่งเน้นจะไม่ใช้การประชดสังคมมากมายนัก จะมุ่งเน้นไปที่การประกาศให้ชื่อของตนเองมีชื่อเสียง กระจายไปตามสถานที่ต่างๆ ให้มากที่สุด ซึ่งจำนวนผลงานจะเป็นตัววัดของความยิ่งใหญ่ และความสำเร็จของศิลปิน

2. มีความเป็นกบฏอยู่ในตัว

กราฟฟิตีเกิดมาพร้อมกับความเป็นสีเทา นั้นได้แก่ การละเมิดกฎหมาย การลักลอบทำสิ่งผิดกฎหมายต่างๆ การทำงานในที่สาธารณะโดยไม่ได้รับอนุญาต ยังมีชื่อในพื้นที่มากเท่าใด ยิ่งเป็นการสะท้อนความมีชื่อเสียงของศิลปินคนนั้นๆ นั่นเอง การเลือกพื้นที่ที่ยากแก่การเข้าถึง พื้นที่ที่กลุ่มอื่นไม่กล้าหรือไม่คิดที่จะเสี่ยงเข้าไปทำงาน ความเสี่ยงในการถูกจับและอันตรายระหว่างการทำงานเป็นส่วนหนึ่งในความสำเร็จของกราฟฟิตี นอกเหนือจากเทคนิคและความสวยงามในตัวเอง การพ่นทับงานของกลุ่มอื่นหรือศิลปินคนอื่นๆ ที่พ่นไว้ก่อนหน้านี้แล้วเป็นเรื่องปกติที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป มีการตามไปพ่นทับกันไปทับกันมา ด้วยงานที่สวยงามขึ้นบ้าง งานที่ดูยิ่งใหญ่กว่าเดิมบ้าง นั้นแสดงถึงความมีอำนาจนอกเหนือไปจากการทำงานศิลปะเพียงอย่างเดียวเท่านั้น นั่นจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับงานกราฟฟิตี

3. เน้นความเป็นกลุ่มก้อน

ครูหากแปลตามความหมายจะหมายถึงลูกเรือ เปรียบกับคณะลูกเรือที่มาร่วมลงเรือลำเดียวกัน ศิลปินจะนิยมการตั้งกลุ่มขึ้นมา เพื่อร่วมอุดมการณ์เดียวกัน โดยแต่ละกลุ่มจะมีวิธีการคัดสมาชิกเพื่อเข้ากลุ่มแต่แตกต่างกัน ไม่ใช่เพียงใครอยากที่จะเข้ากลุ่มก็สามารถที่จะทำได้ โดยการกระจายตัวของกลุ่มทำให้มีพื้นที่กว้างขึ้นสามารถแบ่งได้ว่ากลุ่มไหนมีชื่อเสียงหรือมีอิทธิพล เมื่อมีสมาชิกมากก็สามารถสร้างผลงานออกมาได้มากขึ้น

4. เกิดจากวัฒนธรรมฮิพฮอป

ศิลปินผู้ทำงานกราฟฟิตี ส่วนมากจะมีพื้นฐานชีวิตจากวัฒนธรรมฮิพฮอป คลุกคลีอยู่กับชีวิตแบบฮิพฮอป มีความชื่นชอบในแฟชั่นสตรีท ฟังดนตรีแบบฮิพฮอป เรียกได้ว่าอยู่กับมันตลอดเวลาไม่สามารถแยกออกจากกันได้นั่นเอง

5. ไม่ต้องการเปิดเผยตัวตน

ด้วยการทำงานของกราฟฟิตี ที่จำเป็นจะต้องปกปิดใบหน้าที่แท้จริง เนื่องจากสถานที่ๆ เข้าไปทำนั้นผิดกฎหมายเป็นส่วนใหญ่ จึงเป็นการเสี่ยงต่อการถูกจับจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงต้องมีการอำพรางตัวทั้งใบหน้าและชื่อที่แท้จริง เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกจับกุม

¹⁰ ครู หมายถึงลักษณะของกลุ่มของศิลปินกราฟฟิตี โดยศิลปินนิยมตั้งกลุ่มขึ้นมาและเพื่อเป็นการรวบรวมสมาชิก เปรียบเสมือนกับครอบครัว ศิลปินหนึ่งคนสามารถที่จะอยู่ได้หลายครู

สตรีทอาร์ต

1. มีการใช้เทคนิคนอกเหนือไปจากกราฟฟิตี

งานสตรีทอาร์ตได้ก้าวข้ามขีดจำกัดของกราฟฟิตีออกไปอย่างมาก ศิลปินใช้เทคนิคหลากหลายตามแต่ละบุคคลณัต์ ไม่ว่าจะเป็นการใช้พู่กัน การตัดสติ๊กเกอร์ การใช้วัสดุผสม ซึ่งจะแปรเปลี่ยนไปตามจินตนาการของศิลปินผู้สร้าง รวมไปถึงงานที่นอกเหนือไปจากงานสองมิติ การทำประติมากรรม หรือการแสดงต่างๆ ที่อยู่บนพื้นที่สาธารณะ

2. สร้างงานเพื่อศิลปะ

วิธีการทำงานของสตรีทอาร์ตจะเน้นสร้างงานเพื่อศิลปะโดยตรง โดยที่ศิลปินสอดแทรกเนื้อหาที่ต้องการจะสื่อถึงลงไปในงาน อาจจะเป็นเรื่องราวสะท้อนสังคมปัจจุบัน หรือสร้างความจริงใจให้กับบุคคลในพื้นที่ หรือแม้กระทั่งเปลี่ยนบรรยากาศโดยรอบให้ดูสวยงามขึ้น น่าอยู่ขึ้น ซึ่งจะแตกต่างกับงานกราฟฟิตี โดยส่วนใหญ่มองพื้นที่เป็นการประกาศศักดาของตนเองและกลุ่ม

3. สามารถสร้างงานโดยตนเอง

ศิลปินสตรีทอาร์ตโดยส่วนใหญ่จะเน้นสร้างงานโดยแสดงความเป็นตัวตน ทำงานโดยเน้นผลงานตัวเองเป็นหลัก แสดงความเป็นเอกลักษณ์ส่วนตัวอย่างเต็มที่ ความเป็นปัจเจก ศิลปินส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งจะมีความแตกต่างกับกลุ่มความเป็นกราฟฟิตีที่จะนิยมมีกลุ่มในการทำงาน

4. การเปิดเผยตัวตน

ศิลปินผู้ทำงานอินดี้ที่จะเปิดเผยตัวตน สามารถเปิดเผยชื่อจริงได้ ไม่แตกต่างจากศิลปินประเภทงานอื่นๆ แต่ทั้งนี้ศิลปินสตรีทอาร์ตก็นิยมการตั้งชื่อแท็กเช่นเดียวกันกับกราฟฟิตี มีการซื้อขายงานกันอย่างเปิดเผย ผู้ที่ชื่นชอบผลงานสามารถติดต่อซื้องานจากศิลปินได้ เนื่องด้วยการทำงานในปัจจุบันมีการทำงานผ่านผู้สนับสนุนหรือโครงการสตรีทอาร์ตต่างๆ ที่ดึงศิลปินสตรีทอาร์ตเข้าไปร่วมทำงาน ทำให้ศิลปินไม่จำเป็นต้องปกปิดตัวตนด้วยลักษณะการทำงานที่ถูกกฎหมาย

สู่งานสตรีทอาร์ตในประเทศไทย

สำหรับในประเทศไทย รูปแบบงานสตรีทอาร์ตไม่ได้เกิดมาในลักษณะนี้มาตั้งแต่แรก แต่ถูกพัฒนาและรับอิทธิพลมาจากกราฟฟิตี มีศิลปินหลายคนและหลายกลุ่มรวมตัวกันขึ้นเพื่อสร้างสรรค์ผลงานในลักษณะงานกราฟฟิตีผ่านช่วงเวลาหลายสิบปี และปูรากฐานให้กับสตรีทอาร์ต สามารถอธิบายพัฒนาการได้เป็น 2 ช่วงดังนี้

กราฟฟิตียุคแรก

หากพูดถึงการขีดเขียนตามผนังโดยทั่วไปแล้ว เรามักจะคุ้นเคยกับการเขียนลักษณะคำหรือประโยคบอกเล่าต่างๆ ตามผนังในห้องน้ำ ซึ่งเป็นที่นาสังเกตว่าภายในข้อความนั้นแฝงมุกตลกขบขันหรือแม้แต่การแสดงออกในทางประชดประชันเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นการเขียนโต้ตอบกันระหว่างผู้เขียนคนแรก ไปยังผู้เขียนคนต่อไป ในลักษณะเดียวกันกับงานกราฟฟิตีของเด็กช่าง หรือสถาบันการศึกษาต่างๆ พวกเขาจะใช้สีสเปรย์ตระเวนพ่นไปตามที่ต่างๆ โดยจะทำโลโก้ (Logo) สถาบันของตัวเองขึ้นมา และนำไปพ่นตามสถานที่สาธารณะเพื่อเป็นการประกาศอาณาเขตและแสดงถึงความยิ่งใหญ่ของตนเอง ด้วยวิธีการและความหมายมีความสอดคล้องกับลักษณะของงานกราฟฟิตีเป็นอย่างมาก ต่างกันแค่รูปแบบที่ออกมาเพียงเท่านั้น แต่ด้วยลักษณะแนวคิด วิธีการ

แสดงออกนั้นมีความสอดคล้องเป็นอย่างยิ่ง งานจำพวกนี้คาดว่าจะเกิดก่อนที่กระแสกราฟฟิตีจะเข้ามาด้วยซ้ำไป อาจจะเป็นข้อสังเกตได้ว่างานของเด็กช่างอาจจะเป็นงานกราฟฟิตีแบบไทยโดยแท้จริงก็เป็นได้

ย้อนกลับไปเมื่อราวๆ 10 กว่าปีที่ผ่านมา กระแสของวัฒนธรรมฮิพฮอปที่กำลังหลั่งไหลเข้ามาในประเทศไทยโดยเข้ามาผ่านทางทีวี หนังสือ การออกแบบปกเทป หรือเพลงฮิพฮอป ซึ่งเข้ามาพร้อมๆ กับกระแสของกีฬาเอ็กซ์ตรีม ที่ได้รับความนิยมในหมู่วัยรุ่นเป็นอย่างมาก ในขณะเดียวกันกราฟฟิตีก็ได้แทรกเข้ามาอยู่ตามสื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นนิตยสาร ลายเสื้อผ้า มิวสิควิดีโอ ประกอบกับเด็กนักเรียนไทยที่เพิ่งกลับมาจากต่างประเทศก็นำกราฟฟิตีเข้ามาเผยแพร่ให้กับเพื่อนๆ หรือคนรู้จักในเวลาเดียวกัน

สตรีทอาร์ต

สตรีทอาร์ตในประเทศไทยมีความชัดเจนขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยกระแสที่ชัดเจนเกิดในช่วงหลังปี 2006 เป็นต้นมา โดยงานแรกๆ ที่เริ่มกำเนิดขึ้นได้แก่การจัดนิทรรศการของ พีเชเวน (P7) และ ไซเดอร์ (Cider) ที่จัดร่วมกันที่หอศิลป์¹¹ เมื่อกระแสของกราฟฟิตีในประเทศไทยเริ่มมีความนิยมคงที่ ศิลปินที่ทำงานในยุคแรกได้ผันตัวเองไปทำกิจกรรมอื่นๆ หรือเปลี่ยนเส้นทางเดินของชีวิต ประกอบกับกระแสของ สตรีทอาร์ตในต่างประเทศได้รับความนิยมมากขึ้นทำให้กลุ่มคนทำงานศิลปะในประเทศไทยเริ่มหันมาสนใจในวิธีการทำงานในรูปแบบนี้มากขึ้น

จุดเปลี่ยนแปลงที่ทำให้สตรีทอาร์ตเมืองไทยเกิดเป็นที่รู้จักในวงกว้าง เกิดจากการรวมตัวกันของเหล่าศิลปินจากหลากหลายสาขาโดยการรวบรวมของพีเชเวน ไม่ว่าจะเป็นกราฟิกคัลเลอร์ ศิลปินไฟนอาร์ต มาร่วมทำงานสตรีทอาร์ตจำนวน 16 คน รวมตัวกันในชื่อกลุ่ม FOR และได้มีการจัดหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ในชื่องาน FOR wallpainting¹² ที่หอศิลป์กรุงเทพมหานคร นิทรรศการครั้งนี้ได้รับการตอบรับที่ดีมากมายจากเหล่าสื่อมวลชนและประชาชนที่เข้าไปเยี่ยมชมงาน นับเป็นการเปิดมุมมองใหม่ๆ ให้กับทั้งศิลปินในสาขาอื่นๆ และประชาชนได้ทราบถึงลักษณะและรูปแบบการทำงานของสตรีทอาร์ต ปัจจุบันมีโครงการสตรีทอาร์ตหลากหลายโครงการจัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ลักษณะของงานสตรีทอาร์ตในประเทศไทย

สตรีทอาร์ตในประเทศไทยมีรูปแบบและการดำเนินแนวทางเฉพาะตัว เนื่องด้วยปัจจัยทางด้านอิทธิพลและสังคมความเป็นอยู่ทำให้สตรีทอาร์ตในประเทศไทยเกิดรูปแบบที่เฉพาะตัวขึ้นมา โดยสามารถตั้งข้อสังเกตได้ดังนี้

1. ศิลปินและการเปิดเผยตัวตน

รูปแบบของความเป็นสตรีทอาร์ตในประเทศไทยนั้นมีลักษณะที่ค่อนข้างที่จะแตกต่างออกไปจากการเกิดขึ้นในต่างประเทศ ศิลปินสตรีทอาร์ตในประเทศไทยนั้นมีทั้งคนที่ทำงานมาตั้งแต่สมัยยังเป็นรูปแบบกราฟฟิตี และศิลปินที่ทำงานในรูปแบบอื่นมาก่อน เช่น งานในสายกราฟิกคัลเลอร์ ภาพประกอบ งานวาดภาพจิตรกรรม ทำให้งานในประเทศไทยมีความหลากหลายทางด้านศิลปินและแหล่งกำเนิดที่มาแต่ละคน

¹¹ วรากร ออแก้ว (POYD1), ศิลปินกราฟฟิตี.สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558.

¹² พีระพงศ์ ลิ้มธรรมรงค์(P7),ศิลปินสตรีทอาร์ต.สัมภาษณ์, วันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2558

ด้วยความที่ศิลปินเป็นที่รู้จักในสาขาอื่นๆ มาก่อนอยู่แล้ว ทำให้ศิลปินสามารถเปิดเผยตัวตนและชื่อของตนเองได้ ประกอบกับมีการทำงานเกิดจากการผ่านโครงการ ทำให้ศิลปินไม่จำเป็นต้องลักลอบทำงานหรือแม้แต่การทำงานที่เกิดจากศิลปินเองก็จะมีข้อใช้พื้นที่ก่อนที่จะลงมือทำ เนื่องจากในการทำงานต้องใช้เวลาและความละเอียดในการทำงานเป็นอย่างมาก ทำให้ไม่คุ้มหากต้องทำงานและทำได้ไม่จบกระบวนการ

การก้าวเข้ามาทำงานของศิลปินสตรีทอาร์ตไทยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ศิลปินที่มีพื้นฐานจากวัฒนธรรมกราฟฟิตี และศิลปินที่มาจากแขนงอื่นๆ

ศิลปินที่มีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมกราฟฟิตี

ศิลปินกลุ่มนี้มีความคลุกคลีกับความเป็นวัฒนธรรมฮิพฮอป การฟังเพลง การดำเนินชีวิต ราวกับว่าศิลปะประเภทนี้จะไม่สามารถที่จะแยกออกจากวิถีชีวิตไปได้ แนวความคิด การแสดงออกที่ไร้กฎเกณฑ์ ความเป็นอิสระจากทุกอย่าง หลายคนเกิดจากการอยู่ในกลุ่มสังคมของคนเล่นสเก็ตบอร์ด และเกิดแรงบันดาลใจในการมาทำงาน ศิลปินหลายคนเริ่มจากการเป็นศิลปินกราฟฟิตีมาก่อน และพัฒนามาสู่รูปแบบสตรีทอาร์ต โดยการพัฒนาเรื่องราวและเนื้อหาเข้าไป ประกอบกับความคิดที่ดูดีขึ้นตามยุคสมัยและประสบการณ์ชีวิต

ศิลปินจากแขนงอื่นๆ

ศิลปินสตรีทอาร์ตไทยในปัจจุบันโดยส่วนใหญ่ก้าวเข้ามาจากหลายแขนง ไม่ว่าจะเป็นกราฟิกดีไซน์ ภาพประกอบ การ์ตูน หรือศิลปินไฟนอาร์ต โดยได้รับแรงบันดาลใจมาจากการได้พบเห็นการทำงานในรูปแบบสตรีท การออกไปทำงานร่วมกับพื้นที่บนท้องถนนในลักษณะของกราฟฟิตี ความเป็นอิสระในการทำงานที่นอกเหนือไปจากการวาดภาพบนเฟรม ประกอบกับกระแสของงานสตรีทอาร์ตที่ได้รับความนิยมและเป็นกระแสในขณะนี้ ทำให้รูปแบบของสตรีทอาร์ตไทยมีความหลากหลาย

2. รูปแบบงาน

รูปแบบงานสตรีทอาร์ตที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย ได้แก่ งานในลักษณะคาแรกเตอร์ (Character) นับตั้งแต่ยุคสมัยที่ยังเป็นกราฟฟิตี งานในรูปแบบคาแรกเตอร์ก็นับว่าเป็นที่นิยมและมีคนให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากสิ่งที่เป็นภาพสามารถที่จะเข้าถึงผู้คนได้ง่ายและเป็นที่จดจำมากกว่า ความน่ารักของตัวการ์ตูนสามารถเข้าถึงผู้ชมได้ง่ายและสีสันที่ดึงดูด โดยเนื้อหาที่มีความหลากหลาย ตั้งแต่เรื่องของสังคม การเมือง วัฒนธรรม การประชันประชันสังคมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่างๆ

การเกิดขึ้นของคาแรกเตอร์โดยส่วนใหญ่จะเป็นการคิดตัวละครขึ้นมาใหม่ในลักษณะต้นแบบ (Original) หมายถึงตัวละครที่ไม่เคยเกิดขึ้นที่ไหนมาก่อน ถูกคิดค้นและพัฒนาขึ้นโดยตัวศิลปินเอง โดยแรงบันดาลใจที่ได้รับจะแตกต่างกันไปในแต่ละคน เช่น ได้รับแรงบันดาลใจจากความชื่นชอบในตัวการ์ตูน สัตว์ สิ่งที่ชื่นชอบในวัยเด็ก หรือเรื่องราวที่กระทบต่อชีวิตตนเอง

ภาพที่ 7 P7, Throw up

ที่มา : http://www.art4d.com/images/gallery/p7_big_5.jpg

ภาพที่ 8 Rukkit, Block Stencil, India 2015

ที่มา : <http://globalstreetart.com/images/1sclhyh>

ภาพที่ 9 Alex Face, 2014

ที่มา : <http://mpics.manager.co.th/pics/Images/557000005999005.JPEG>

3. พื้นที่ในการทำงาน

งานสตรีทอาร์ตในประเทศไทย โดยส่วนใหญ่แล้วจะเลือกพื้นที่ในการทำงานที่ไม่มีความเสี่ยงมากนัก เนื่องจากด้วยการทำงานมีต้นทุนหลายอย่าง หากทำไปแล้วโดนไล่หรือทำได้ไม่จบนั้นหมายถึงการเสียโอกาสที่จะสร้างผลงาน งานสตรีทอาร์ตโดยส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะงานที่ใช้ทักษะสูง มีการใช้พู่กันในการเขียน โดยจุดนี้เองที่ทำให้ค่อนข้างจะต้องใช้เวลา ประกอบกับขนาดของงานที่ค่อนข้างใหญ่บนกำแพง ยิ่งทำให้ต้องใช้เวลาและทักษะเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก แม้ว่าในปัจจุบันศิลปินสตรีทอาร์ตจะเริ่มนิยมการนำสเปรย์มาใช้ในการทำงานแล้วก็ตาม แต่การทำงานจริงยังคงต้องใช้เวลามากพอสมควรกว่างานหนึ่งชิ้นจะสำเร็จไปได้ การเลือกพื้นที่ของศิลปินสตรีทอาร์ตจึงต้องมั่นใจในระดับหนึ่งแล้วว่าพื้นที่นั้นๆ สามารถเข้าไปทำงานได้โดยไม่ถูกจับ หรือมีการนำแฟ้มผลงานไปเสนอแก่ผู้เป็นเจ้าของที่ก่อน หากไม่ได้รับการอนุญาตก็จะเปลี่ยนที่ไปหาสถานที่ใหม่แทน

4. ด้านสังคม

ด้วยสังคมไทยที่ถูกหล่อหลอมให้ไม่สามารถที่จะแสดงความคิดเห็นกับบางเรื่องได้อย่างเต็มที่ หรือหากทำได้ก็ต้องเป็นไปโดยทางอ้อม โดยเฉพาะในเรื่องของการวิพากษ์สังคม หรือเรื่องของการเมือง ประกอบกับเรื่องของกฎหมายการจับกุมการลักลอบทำงานงานในที่สาธารณะไม่ได้มีความรุนแรงมาก ทำให้ลักษณะของผลงานจะไม่ได้เน้นไปที่เนื้อหาที่รุนแรง เสียดสีสังคมโดยตรงไปตรงมามากนัก¹³ การทำงานที่ค่อนข้างสบายหากเทียบกับเมื่อนอกที่ต้องลักลอบทำ ทำให้ผลงานส่วนใหญ่ออกไปในรูปแบบของงานศิลปะอย่างเต็มที่ โดยศิลปินจะเน้นไปที่ความสวยงามของผลงานมากกว่าเนื้อหาที่รุนแรง เสียดสีสังคม

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- พัชรพล แดงรีน (Alexface), ศิลปินสตรีทอาร์ต.สัมภาษณ์, วันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2558.
- วันจักร อธิคมชาคร (EGIS), ศิลปินกราฟฟิตี้. สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558.
- วรากร ออแก้ว(POYD1),ศิลปินกราฟฟิตี้.สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558.
- เดเอล ฮอร์แกน (Bigdel),ศิลปินกราฟฟิตี้. สัมภาษณ์, วันที่ 17กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559.
- ยุรี เกนสาคุ, ศิลปิน. สัมภาษณ์, วันที่ 21กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559.
- รักกิจ ควรหาเวช, ศิลปินสตรีทอาร์ต. สัมภาษณ์, วันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559.
- พีระพงศ์ ลิ้มธรรมรงค์ (P7), ศิลปินสตรีทอาร์ต. สัมภาษณ์, วันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2558.

ภาษาต่างประเทศ

- Eric Felisbret. **Graffiti New York**. New York : Abrams, 2008.
- Louis Bou. **Street Art The Spray File**. Newyork : Colin Design, 2005.
- Matthew Lunn. **Street Art Uncut**. Singapore, 2006.
- Nicholas Ganz. **Graffiti word street art from five continents**. Singapore: C.S.Graphic, 2004.

¹³ ยุรี เกนสาคุ, ศิลปิน. สัมภาษณ์, วันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559.